

Skantzen Tidningen

Svedvi Berg hembygdsförening

Nr 14, hösten 2007

*Bidrag från Länsbygderådet:
Nu rustar vi
Björso skola!*

www.svedviberg.se

SkantzenTidningen

Nr 14, hösten 2007

Utgiven av Svedvi Berg
Hembygdsförening

Svedvi Berg Hembygdsförening
Kanalmuseet Skantzen
734 40 Hallstahammar

Tel. 0220-174 09
Fax 0220-148 35

E-post:
kanalmuseet@telia.com
svedviberg@telia

Hemsida:
www.svedviberg.se

REDAKTION:

Ansvarig utgivare

David Lunde

Antracitvägen 12
734 37 Hallstahammar
Tel. 0220-127 87
david.lunde@swipnet.se

Inger Eriksson

Föreningsgatan 2A
734 35 Hallstahammar
Tel. 0220-161 02

Anders H Pers

Fjällsta 30A
734 92 Hallstahammar
0220-175 65

FRÅN REDAKTIONEN

DETTA ÄR DEN FJORTONDE UTGÅVAN av SkantzenTidningen. De tretton tidigare har, förutom de nummer som utkommit kring jul, haft samma omslagsbild.

Det har med tiden visat sig att det ibland kan vara svårt att komma ihåg i vilket nummer en viss artikel fanns då antalet utgåvor blivit fler och fler och alla sett likadana ut. Från och med detta nummer kommer vi därför att ha varierande omslag som kan spegla innehållet.

Tekniken utvecklas och kanske är det snart också dags för färg.

Redaktionen

Styrelsen

FOTO: Daniel Sköld (med självutlösare)

Övre raden från vänster: Daniel Sköld (suppleant), Ann Fröjdman (ledamot, ansvarig för medlemsregistret), Inga-Lill Iwarsson (kassör), Anders H Pers (vice ordförande) och David Lunde (suppleant).

Nedre raden från vänster: Inger Eriksson (vice sekreterare), Leif Iwarsson (ordförande), Margaretha Juhlin (sekreterare) och Gunnel Ekvall (suppleant).

Saknas på bilden gör ledamoten Göran Vestman och suppleanterna Tage Fröjdman, Gunnel Nordkvist och Barbro Sonesson.

Våra anställda

FOTO: Majken Tammaru

Christina Holsten (verksamhetsledare) och Leif Bergström

ORD FRÅN ORDFÖRANDE

FÖR 300 ÅR SEDAN föddes Carl von Linné i småländska Råshult.

Under 2007 har jubileumsfirandet bjudit på en mängd spännande arrangemang i hela landet. Även hos oss firades Linné med ett spel på Skantzen av amatörteatern i Hallstahammar. Tyvärr kom inte så många besökare de gångerna, men alla andra arrangemang under 2007 har som vanligt lockat mycket folk –från Valborg i våras till Hembygdens Dag på sensommaren. Styrelsen riktar ett varmt tack till alla som hjälpt till att få allt att fungera!

Nu återstår av årets program Gammeldags Jul söndagen den 9 december. Vi hoppas att många besökare kommer till Skantzen även då och efter helgerna laddar vi sen för ett nytt bra hembygdsår 2008!

Leif Iwarsson

PENGAR TILL BJÖRSBO

FÖR NÅGRA ÅR SEN erbjöds Svedvi Berg Hembygdsförening av Svenska kyrkan att köpa Bjørsbo skola för en symbolisk summa av 1 krona. Bjørsbo skola i Berg är kommunens äldsta bevarade skolbyggnad och hembygdsföreningen såg ett historiskt och kulturellt värde i att skolan bevarades och rustades för att kunna visa dagens ungdomar hur en byskola såg ut och fungerade för 100 år sen.

Under våren 2007 kom vi i kontakt med Länsbyggerådet i Västmanland och insåg efter samtal med styrelse och anställd att här fanns möjligheter att söka och eventuellt erhålla investeringsstöd till Bjørsbo skola. Länsbyggeråd finns i alla län och huvudorganisation i landet är **Hela Sverige skall leva**. På Länsbyggerådets hemsida kunde vi utläsa hur ansökan skulle fyllas i och vi fick även tips och hjälp från Monica Lindkvist på kansliet i Köping.

Vi förstod att några kriterier var speciellt viktiga för att nå framgång i vår ansökan. Ett kriterium var att en skaffärsidé skulle finnas för projektet. Det var i vårt fall lätt att ange eftersom vi under ett par års tid har arbetat till och från med denna idé för Bjørsbo skola:

- Återställa skolan i ursprungligt skick och erbjuda Hallstahammars och även andra kommuners skolor att ge sina elever några dagars undervisning i Bjørsbo skolas 1920-årsmiljö;
- Erbjud Svenska kyrkan att förlägga gudstjänster i skolan några gånger per år;
- Bjuda in kommuninnevånare och turister till Bjørsbo skola att där få uppleva en svunnen skolmiljö;
- Utarbeta en turistbroschyr om Bjørsbo skola och dela ut den till kommuninnevånare och turister som besöker Skantzen i Hallstahammar;

Ett annat kriterium var att ett styrelsebeslut skulle finnas på att även egna pengar satsas förutom eventuellt investeringsbidrag. Därför beslutade styrelsen att 32000 kronor av sparade pengar skulle investeras vid ett positivt besked från Länsstyrelsen som fattar beslut efter rekommendation av Länsbyggerådet.

I vår ansökan till Länsbyggerådet angav vi också att våra två anställda i Hembygdsföreningen genom fler arbetsuppgifter, som ett upprustat Bjørsbo kommer att innebära, får en större anställningstrygghet. Dessutom avser vi att avgiftsbelägga studiebesök och vistelser i Bjørsbo skola.

Under första veckan i juli fick vi det glädjande beskedet att vi beviljats 50.000 kronor i investeringsstöd för Bjørsbo skola!

En arbetsgrupp har nu i augusti kommit igång med planering av rusten. Det blir i första hand förbättring av tak och murning av skorsten och dess rökgångar, som vi tar oss an nu i höst. Två medlemmar ur arbetsgruppen rapporterar varje månad till hembygdsföreningens arbetsutskott om arbetets fortskridande.

Leif Iwarsson

ALFORD ÅFELDT

Del I - Slaktaren i Näs

DEN 20 NOVEMBER 1981 tog Olle Lindkvist bandspelaren med sig och hälsade på hos Alford Åfeldt som drev slakterirörelse i Näs. Det var om just denna rörelse de pratade i första delen av intervjun, som följer här:

Jag sitter hos en äldre man här nere i Näs, han blir 84 år, och jag har han framför mig här och jag tycker vi kan börja med att prata om din barndom. Du är född här i Hallstahammar?

Ja, jag är född 1898 här i Kolbäckes socken, hette det då, innan det var sammanslaget med Hallstahammar, Kolbäckes socken gick ända upp till där vägen går ner till Lisjö, Laggarbo. Där slutar det, där gick gränsen. Nedanför.

Ja, men din far han är inte född här nere, han kom ifrån Svedvi och enligt vad jag har hört så skulle din farfar också ha varit slaktare?

Ja det var han, i många år, de slakta' och åkte omkring på marknaderna och stycka' och sålde, och körde till Västerås och sålde parti. Och så köpte han levande djur på kreatursmarknaderna runt omkring, och så gick de till Västerås och placera' dem på båten till Stockholm, slakthuset där. Så det var ju affärer.

Så det var brukligt att man hade sån verksamhet. Det var alltså tidigare innan det vart slakterier och sånt där...?

Ja, innan det var allmänt, men det var ju rätt så enkelt att börja med en slakteriaffär –då. Med charkuteri... med slakt. För de behövde, sa min far, bara ha en häst och en vagn, och sen besman, växelkassa och en presenning och lite emballage till att lägga kött i, så kunde de ut och sälja.

Hur gick det till...? Åkte ni ut till bönderna och fråga om de ville slakta djuren eller kom bönderna till slaktarn själva eller...?

Det var båda delarna, men när de inte hade nå' på lager så åkte de och fråga' och köpte då. En gång bjöd de ut en stor, ilsken tjur till farfar, han skulle komma och köpa och slakta den, för det var ingen som tordes på den. Men han fick reda på hurdan den var, då skaffa' han sig en stor krok utav järn, med en riktig hulling på, vass krok, och fick en kedja på den. Och så gick han och ställde sig framför den där tjur'n. Och tjur'n han bara vräkte opp sitt stora gap och böla' så mycket han kunde. Då högg farfar kroken i tungan på tjur'n, rätt igenom –det låter otäckt men det var verkligheten då– och då blev han som ett lamm, så han kunde leda 'n själv till Västerås, landsvägen, och sätta 'n på båten.

Så det var, kan man säga, ett sätt för bönderna att få lite kontanta pengar.

Ja, de avyttra' sina slaktdjur, och då kunde de ju, när det var många slaktare, ta dit flera stycken och låta dem bjuda, den som bjöd högst fick det. Så det var ju så det.

Det var lite konkurrens.

Ja, det var det, och så brann det för oss. Men far var inte den som gav sig, utan han var ut och fick tag på en ko, slakta på morgon' och så stod han på torget och sålde kött ändå, fast då fick han ju låna opp pengar igen, så han kunde fortsätta, men han var ju alldeles luspank.

Sen prata' du om att han starta' någonting i Tuna. Var det nå' slakteri i Tuna han hade?

Ja, han övertog väl efter farfar. Sen så tyckte han väl det var lite avigt. Samhälle' var inte så stort däruppe heller, så här tyckte han att det var en lämplig plats att ha ett slakteri, här nere i Näs.

Ja, och dit flytta han i början av seklet.

Vi flytta' hit samma år som jag föddes, 1898, Så då höll han väl på att se om det fanns vatten och såna möjligheter. Det fick de ju hålla sig med själva på den tiden.

Men han fortsatte och köpa opp djur ute i socknarna, av bönderna. Men han fick en annan marknad –han kunde sälja till bultarbetarna och bruksarna.

Javisst, allt eftersom industrien växte så blev det ju större kundkrets. Men sen blev det ju flera slaktare också, men de existera' i alla fall på det, och sen tillverka' han ju enklare korvsorter och sålde. Och han skötte sig så han fick renommé om sig på alla vis.

Ja, Åfeldts har haft ett gott rykte, som slaktare. Hur gick det till då i början, sålde man från dörr till dörr då eller...?

Ja, han åkte med häst och vagn, ja, och lasta' på om mornarna. Sen när vi vart större, så fick vi vara med och hjälpa till och lasta, fick gå upp klockan sex om mornarna. Jag skötte hästen, det första jag gjorde, rykta' den och sela' och stoppa' hösäck som han skulle ha med sig om dan. De andra bröderna fick vara med och hjälpa till att plocka på och lasta, ett nytt lass för var dag, och plocka utav det som var kvar förstås, på kvällen.

Du tala' om att ni körde ända upp emot Surahammar.

Ja, vi körde på lördagarna om sommarn, och på vintern så var det onsdagarna, för då tyckte han att det klarade sig med kylan, det var ju kallt så en köttbit kunde stå sig från onsdan fram till söndan, det gick ju bra. Och sen andra tisdagen i var månad var det Surahammars marknad.

Det var marknad också här på torget. Stod ni där på Hallsta torg och sålde?

Jo, det gjorde vi, men de mesta varorna körde vi från dörr till dörr, det var vissa turer som man körde, för var vecka då, så de visste ungefär vilken tid man skulle komma och var hemma då. Det var torsdag, fredag och lördag som man körde ut.

Hur var samhället då, Bulten och Bruket, kan du berätta lite om bostadsförhållanden, hur folk hade det. Hade de råd att köpa erat kött och fläsk?

Ja, det var så billigt då. När jag börja' sålde vi ett kilo köttfärs för 1.10:-. Folk hade naturligtvis inte så mycket pengar, men det var så billigt så att en sån där stor lägg på nötkött som de styckar upp i många småbitar nu, den kosta' 55 öre kilot. Och vart den på ett par, tre kilo så vart det ju inga stora pengar, men det var inga stora dagspenningar heller. Det var det inte.

Men ni sålde både till arbetare och tjänstemän?

Jadå, han hade alla klasser. Och vi leverera' till Brånsta, fattiggården, vi åkte var lördag med ett visst kilo kött.

Som ni skänkte dit då?

Nej, det fick vi på räkning då. Det var föreståndarinnan som tog emot det och de gamla satt utanför, och vi hade skaffa' en liten damcykel –det var den första cykel vi hade, det var inte många som hade cyklar. Då satt gubbarna utanför och sa "Nu kommer han med den där trullåka igen". De tyckte att det var "trulleri" att cykla.

Hur var folket i bygden egentligen?

I stort sätt bra, det var de. De var ju skötsamma och i stort sätt, i huvudsak, bra.

Så du fick aldrig nåt skäll om att de fick för dåligt kött och såna där saker?

Det hände till nå'n jul. Det kom telefon, det var en annandag jul, att de vart sjuka. De hade ätit så de vart sjuka. Men det var väl inte bara maten som gjorde 't utan då hade de drickit sprit till också. Så hade de ätit för mycket, en ska äta måttligt, sa min far, för om man överlastar sin mage och dricker sprit på det, särskilt om det är feta saker, då blir det ju inte bra. Det går ju inte ihop.

Men när de köpte fläsket på den här vagnen, hur kunde de i hemmena bevara det, för man var väl tvungen att köpa för flera dagar. Vilket sätt hade man att förvara färskvarorna på egentligen?

För våran del hade vi ju en stor isstack och ett sånt där kylskåp, som kom då, det var isolerade tjocka väggar och två stora fack, de var höga, ett par meter, med två stora cylindrar emellan som man la varvvis med krossad is och salt i, och det måste man ju byta, fylla på, varannan dag. Var tredje åtminstone. Det var en sån anläggning som man kunde förvara kött i.

Men det hade bara ni. Det hade inte familjerna såna?

Nej, det hade de inte. Det fanns inte någonstans, de hade såna här små kylskåp med en isbit, som en iskörare körde till dem. När jag börja' på att köra ut med hästen 1915, om man

talat om vad de köpte till söndan, en vanlig familj då, så var det ett par tre hekto fläsk, stekt fläsk, så var det någon köttbit som passa till familjen, stek eller kotletter eller någonting sånt där, lite, och så var det –möjligen– några hekto köttfärs och en liten bit medvurst, ett par hekto. Det fick räcka över söndan och måndan och kanske lite på tisdan, sen var det väl pannkaka, sill och potatis och så vidare resten av veckan. De hade inte hade nå charkuterivaror i affärerna då, men korvvaror hade de, medvurst och falukorv och hackkorv som vi kallade det. Då, på den tiden, hade vi ingen elström. Den kom 1918, då kom de opp och ville bilda Kolbäck – Bergs belysningsbolag, och gjorde också, och det blev ju bra. Men dessförinnan så försökte vi få ström ifrån Åsby, för de hade ju, men då sa de att det går ju inte för då kommer fler och vill göra likadant. Då köpte far en fotogenmotor, som kosta 1000:- då på den tiden, så hjälpte oss cykelreparatör Ekman montera opp den där, sen körde vi den till 1918. Dessförinnan fick vi köra med sån där vandring som de hade när de tröska, med hästar. Vårn häst fick väldigt mycke jobb den, som vi hade, den drog ju vagnen, den där köttvandringen och så hämta n ju vatten. Det gick åt mycke vatten. Vi körde ju till Åsby, för det rann i så lätt där, ifrån bäcken. Sen på sommarn hade vi lite jordbruk, då fick den dra slättermaskin' och allt det som skulle vara –så den hästen fick ligga i!

Ja, just ja, förutom slakteri så var det brukligt att ni hade ett litet lantbruk också på sidan om.

Ja, det var lag på det, att man skulle ha det. Så det hade vi ju, ja. Och jag var ju liksom motorskötare då, och fick sköta en sån där tändkulemotor.

Så det var inte bara att vara slaktare, man skulle va' bonde också, och lite tekniker.

Javisst, och så satte vi opp en hel axelrem också, i utelängan, där hade vi sågklinga och smärgel och benkross också, sen hade vi slipsten och längst ner var det en pump, sug- och tryckpump. Vi lade ned vattenledning 1911, så vi fick vatten opp då.

Det var en hel liten verkstad som Åfeldts hade då, nästan?

Ja, det var ett rum som va' alldeles särskilt, det kalla Ekman, cykelreparatörn, för "amerikanska verkstan" –han skoja' liksom, för han satte opp då, när vi flytta över. Vi fick lediga utrymmen neråt där. Och så hade vi ju trädgård.

När vi kom dit, då var jag ju så liten så det minns inte jag, plantera' far en trädgård på en 25 –30 fruktträn, och sen öppen jord emellan, som vi odla' allting på. Allt som vi kunde behöva, lök och alla grönsaker till hushållet och mejram till och med hade vi, drev opp. Och gurkor hade vi, sen när vi vart lite större och det var många som kunde arbeta.

Sen gifte du dig, men du fortsatte att jobba i din fars rörelse?

Ja, det var ett par, tre år, sen övertog jag. Då var jag lite över 30 år.

Din far sluta' med verksamheten då?

Ja, han flytta' härifrån då. Och min äldsta bror han fick överta diverseaffär'n i Agnesdal, för den hade vi också. Vi var många i familjen och när vi växte opp och blev stora skaffa' far jobb åt oss.

Och dina systrar, de fick hjälpa till?

Ja, de var expediter och stod i och arbeta' på alla möjliga vis, hushåll, vi hade ju hjälp när vi var små allihopa. Det behövdes hjälp i hushållet också, så vi hade ju jungfru eller piga, som man sa på den tiden.

Sen vart det ju naturligtvis bättre tider och folk kunde köpa mera och det här med is och kylskåp kom till, så man kunde frysa ner eller åtminstone kyla ner fläsket lite mera. Det var väl på 40-talet det kom modernare grejer, och det betydde väl att ni inte bara kunde ha råvaran, en köttbit, utan det blev andra grejer också. Sortimentet utökas.

Jodå, så blev det, alltefter.

Och när börja' ni med bil då, att köra omkring?

1920, till pingst, var vi och hämta' den hos Yngve Svensson, det var en sån där T-ford, jag tror den kosta' nåt på sextusen då. En av de första i samhället, vi hade nummer 509 på den kommer jag ihåg. Men den gick ju, i tio år ungefär, "den här bilen den står bara en stund om mornarna" sa Yngve Svensson, när jag var in en gång. Sen körde vi ju omkring lite vidare och jag körde trafik med den också, för det var inte många trafikare, bara Söderlund och Segerström. Det var ju inte några restriktioner eller bestämmelser utan när de fick för mycket körningar då ringde de till oss. Och sen fick vi väl några kunder som anlita' oss. Vi låg väl närmare till.

Så du var både slaktare och taxichaufför så att säga?

Ja, jag jobbade nästan dygnet runt, men det var ju ett par år bara, och då var det ju inte varken nå skatt eller försäkring på bilen. Det gick inte

så länge för allt eftersom trafiken öka' så vart ju vägarna så sönderkörda med djupa hjulspår. När man var på väg till Västerås på hösten och vintern och det hade regnat och snöat och frysit' på, så måste man välja hjulspår när man kom på Långängarna, annars kunde man inte väja. Det hände en gång att jag tog fel spår och så mötte jag en och då fick vi stanna bägge två och så fick han bryta på hjulena och jag satt i och gasa på för fullt så jag kom ur det där spåret, så då kunde man komma fram. Det gick ju inte så fort heller.

Ja, sen kommer man då fram emot 40-talet och krigstider –men det måste väl varit besvärligt också för en slaktare, det här med kuponger och allting? Kan du berätta lite hur verksamheten var under de här åren?

Ja, det var bekymmersamt många gånger. Första vintern innan tyskarna slog till i Norge, då hade vi lite bensin, så då körde vi på bensin, men sen på våren och sommaren då vart det stopp för det. Då kom de med gengas, och för min del var inte det bra, den var ju mera att köra längre sträckor med på en gång, och fyren skulle hållas igång hela tiden, så jag försökte med karbid. Det var en i Strömsholm som annonsera' i Dagens Nyheter, fick jag se. Man fick köpa delar av aggregatet. Det viktigaste, det var en behållare som han hade tillverkat' och den var provtryckt, så den skulle vara garanterad. Och den fick man montera sedan, det hjälpte mig en firma oppe i Hallstahammar med. Och det gick ju så väldigt bra när vi körde först, men sen när vi fick köra så kom det vatten utav gasen som blev, karbidgasen var ju fuktig. Ja, när jag fick det där aggregatet på då först, då skulle jag köra utåt Svedvi, jag körde här uppåt Hallsta lite först och sen åt Svedvi, kom till Ekström i Ekeby och skulle starta och åka därifrån. Då fick jag inte gång på'n. Skruva' lös stiftena och såg efter, då var de fulla med sånt där karbidvatten. Jag hade en liten skvätt bensin med mig som jag gjorde rent stiftena med och så körde jag väl hem på den där. Sen var jag opp och fick det där aggregatet omgjort. Det fick jag hjälp med av Olle Larsson, reparatör'n, han var duktig på det där, han gjorde så fint, en särskild behållare för vattnet, så när gasen kom och var fuktig gick den igenom en massa smårör så att den avsatte kondensen i det hela. Då gick det alldeles utmärkt. En fick tömma den där naturligtvis, en gång i veckan och burken fick man göra rent en gång om dan –men det gick att komma fram. Men sen så skulle de ta

**PACKHÅLLARE
för gengasbränsle**

PAT. s.
NYHET! Med alla sidor borttagbara och dessutom långsidorna nedfällbara. Isätagbar t. ringa volym. Beger vår broschyr »AKTUELLA BILTILLBEHÖR».

NORDSVENSK REKLAMSERVICE MALUNG tel. 201 - växel

Ombyggnad till gengasdrift

– en enkel sak på International

BILKOL

Prisvärt, torrt, naturligt rensat
kol av bok. Marknadens ofjärförstigt
lätt bäst, säljes för lev. från feb-
ruari 1940. Vikt ca 22 kg. per kl.

SKÅNSKA ÅTTIKFABRIKENS AGENTUR

48 KUNGSÖGATAN, STOCKHOLM - TEL. VÄXEL 33 30 83

Den hastigt påkomna omläggningen till gengasdrift gav upphov till rena storindustrin under krigsårens kristider.

däckena utav mig. Alla däckena skulle man skicka in till staten.

Fick du köra på trähjul eller järnhjul sen?

Nej, jag skulle få sätta på fyrhjul på bakändan, med smådäck, och det tyckte jag var så krångligt så jag köpte en liten bil av Hammarström, han hade ställit' opp, och den var det ju så liten motor på så det var ju inte den effekten. Så den hade jag stora besvär med när jag skulle opp för backar, då måste jag ta fart, javisst.

Den hade du fläske' i också. Det kunde du inte ha så många grisar i den där bilen.

Javisst, en fick inte ha stora lass då inte, men det gick ju i alla fall.

Men hur gick det då med folket i bygden. Hade de möjlighet att köpa ditt fläsk och så vidare? För man har ju hört berättas om det här med bekymmer med ransoneringskort, och jag kommer ju själv ihåg från min barndom hur de höll på och bytte och greja'.

Jodå, det fick man ju göra också, byta. Korngrynet exempelvis till hackkorv, jag

kommer inte ihåg om det var lite kuponger eller om det inte var några alls, det böt jag med havregrynskuponger och korngrynskuponger, men det var värst att få nåt kött till att lägga i korven, för det var ju kort på allting.

Betydde det att du fick göra nå' sämre slags korv, då?

Man fick blanda i mera buljong och korngryn i den.

Och folk köpte den?

Ja, se det var fin buljong och ren smak och gott, så då köpte ju folk. När det inte fanns nå' annat så gick det.

Så vart det slut på kriget och det vart väl bättre tider för alla på 50-talet, och du fortsatte din verksamhet som slaktare?

Ja, eller charkuterist.

Du slakta' inget då, på 50-talet, utan du köpte bara opp.

Ja, jag köpte från slakteriet. De körde ut två, tre gånger i veckan. Var dag om man ringde, så körde de förbi. De hade en signatur som de körde ut.

Årena gick och du bedrev din verksamhet i den här kommunen, och jag minns ju som barn att när du kom med din slaktarbil att det var kö framför. Du hade dina fasta tider då också och sålde dina varor.

Javisst, det var vissa platser som man kunde stå ett par timmar och sälja på. Det var ju bra, istället för att man skulle åka bit för bit och sälja till ett par, tre familjer.

Hur länge höll du på nu med den här verksamheten? Ända fram mot 60-talet höll du väl på. När sluta' du?

Jag kommer inte ihåg bestämt, men det var -61 eller -62.

Men hur kände du det? Det var väl ganska vemodigt att lägga ner verksamheten när du visste att du hållit på i så många år, att ingen fortsatte. Men det var väl tidens krav, det här moderna snabbköpsbutikerna och frysarna som du kanske inte kunde konkurrera med.

Det är klart att det blev mindre, men det var ju många som inte skötte det som de skulle när de började med det där paketerade, utan det kunde vara både lite si och så med det där. Nu är det ju en väsentlig skillnad. Då vet jag dem som fortsatte att handla av mig, hade jag varit frisk hade jag nog fortsatt' några år till, men det kanske var lika bra, man måste ju någon gång sluta.

Men när man sitter här framför dig och du har din fru sitter här bredvid, så ser ni ju så pigga ut så det är väl skönt att tänka att du la

av i rätt tid och fick, så att säga, fortsätta att åldras?

Javisst, det är värdefullt det.

Avskrivet från bandinspelning i april 2004 och bearbetat av

David Lunde

I kommande nummer av SkantzenTidningen berättar Alford Åfeldt om sitt engagemang i folkrörelserna.

NYTT PÅ NÄTET - BYGDEBAND

GENLINE ÄR EN INTERNETTJÄNST som erbjuder släktforskare att via abonnemang ta del av 32 miljoner inskannade sidor från svenska kyrkböcker. Genline samarbetar med bland annat Sveriges Släktforskarförbund och Föreningen för datorhjälp i släktforskningen (DIS), så medlemmar i en släktforskarförening erbjuds rabatt på abonnemang. Snart kommer även medlemmar i hembygdsföreningar att få den förmånen då man i samarbete med Sveriges Hembygdsförbund lanserar den nya tjänsten Bygdeband. Bygdeband blir en databas där hembygdsföreningar och hembygdsforskare kan lagra digitalt material, till exempel texter, foton, filmer, kartor, inskannade dokument som gamla brev och även ljudfiler.

Tanken är att dessa båda tjänster ska komplettera varandra. Om man i kyrkböckerna får fram att ens förfäder bott i ett visst torp kan man gå in på Bygdeband leta information om detta, kanske i en torpinventering som den lokala hembygdsföreningen gjort och lagt in.

För medverkande föreningar innebär det flera fördelar. Materialet lagras säkert på Bygdebands server och tar därmed inte upp plats på föreningens egen dator och riskerar då inte heller att försvinna om den skulle krascha.

Premiär för bygdeband blir i december 2007.

David Lunde

P.S. Hallstahammars Bibliotek har abonnemang på Genline, gratis tillgängligt för alla! /D.S.

RAPPORT FRÅN GALGBACKEN

FRAM TILL ÅR 1921 fanns dödsstraffet kvar i svensk lag som påföljd för grova brott.

Dödsstraffet innebar halshuggning medelst bila (bred yxa) eller svärd. Detta kunde kompletteras med *stegling*: den avrättades kropp styckades och sattes upp på stegel-hjul (hjul som sattes upp på stolpar). Allt för att visa allmänheten vådan av brott mot Rikets lagar.

Den sista avrättningen i Sverige skedde på Långholmen i Stockholm år 1910.

Rättsväsendet grundades på den gamla geografiska indelningen i *hundaren*, som senare ändrades till *härad*.

Hallstahammars kommun tillhörde två olika härad: Svedvi och Säby socknar tillhörde Tuhundra härad med tingsplats och galgbacke väster om Dingtuna kyrka, medan Bergs och Kolbäcks socknar hörde till Snefringe härad med tingsplats och galgbacke öster om Munktorps kyrka, på Svinskogen, där en offerkälla funnits på gränsen till Kolbäcks socken.

I mars 1773 avrättades på Galgbacken i Svinskogen en bonde från Vänsta. Kyrkboken anger, att han blivit illa handledd av sina föräldrar och därför hamnat i dåligt sällskap. Han hade deltagit i ett nidingmord på en

gammal tullnär från Svedvi socken, vilken stenats till döds på Västeråsvägen.

Efter sedvanligt förhör och samtal med en präst "halshöggs bonden och lades på tvenne stegel". Han efterlämnade hustru och en dotter. Han var 27 år gammal.

En annan, mera uppmärksam, avrättning ägde rum i oktober år 1778.

Då avrättades studenten och informatorn Christian Scherping, bördig från Skara, som den 22 februari 1778 genom "vådaskott" dödat sin värd, chefen för Strömsholms kompani, majoren Johan Magnus von Brömssen, på Fågelsjö gård.

Christian var anställd som informator för majorens yngste son, men var ofta sjuk och sängliggande. Han hade lång tid av sitt liv haft problem med dåliga nerver och depressioner och skulle i dag säkert ha varit intagen för psykisk vård.

En del skribenter har velat göra dödsskjutningen till en följd av "olycklig kärlek". Christian skulle ha varit förälskad i majorens jämgamla dotter.

I det digra domstolsmaterialet finns dock inte något som styrker detta antagande.

En piga berättar, att hon kommit in på Christians rum och funnit honom i färd med att ladda sin bössa. Hon trodde att han tänkte skjuta sig själv, så hon försökte ta ifrån honom bössan. Då detta inte lyckades, sprang hon till majoren och berättade situationen.

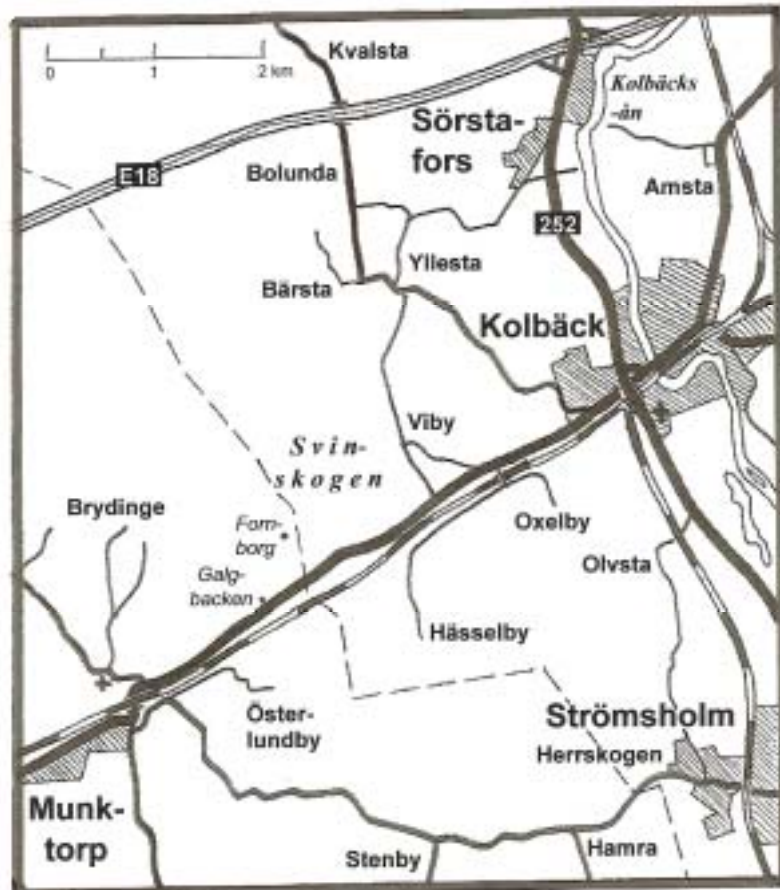
Majoren rusade då till Christians rum och ryckte hastigt upp dörren. Då smälldes skottet av och träffade majoren i sidan av bröstet och även i dörrposten. Folket på gården, som hörde skottet, trodde att Christian hade skjutit sig själv. Så labil ansågs han vara.

Detta fall fick en långdragen process: två urtima ting i Kolbäck, behandling vid Svea Hovrätt, behandling av Scherpings nådeansökan i Justitierevisionen samt Kungl Maj:ts utslag nådeansökan den 11 september 1778, så lydande:

"Kungl Maj:t har i Nåder låtit sig föredraga thenna underdåniga ansökning men finner ej skäl at til then-samma lemna Nådigt bifall.

Thet vederbörande
Gustaf L S"

Så släcktes Christians olyckliga liv på morgonen den 28 oktober år 1778 genom bilan som föll mot stupstocken på Galgbacken i Svinskogen.

Snevringe härads avrättningsplats var belägen i Svinskogen mellan Kolbäck och Munktorp, i den så kallade Galgbacken. Stensättningen på toppen av backen kan antas varit underlag för den uppbyggda stupstocken. Sankmarken i backens nordöstra sluttning är troligen den plats där de avrättade grävdes ner. Backen i sig synes bestå av stenig morän och är därför svår att gräva i.

Holger Carlsson

EFTERLYSNING!

Hembygdsföreningen behöver:

- Dammsugare (om Du vill bli av med någon i garderoben)
- Serveringsfat av porslin
- Diverse ljusstakar
- Våffeljärn –fungerande, elektriskt (OBS med sladd!)

Ring och prata med Christina 0220-174 09

NOTISER

KULTURHUSENS DAG –ett årligen återkommande arrangemang arrangerat av Riksantikvarieämbetet, ägde rum söndag 9 september över hela Sverige. Årets tema var K-märkta byggnader och eftersom hela Skantzenområdet ingår i kulturminnet Strömsholms Kanal var museet öppet. Birgitta Fernström, bördig från Hallstahammar men numera bosatt i Borås, framförde ett uppskattat program ”Anna Maria Lenngren –Ett K-märkt kvinnoporträtt i ord och ton”.

Birgitta Fernström

ÄR DU INTRESSERAD AV...

- **att** vara med och ta emot gäster som värd / värdinna eller guide? Hör av dig och prata med Christina eller Leif (0220-174 09).
- **att** lära dig baka tunnbröd i bagarstugan? Hör av dig till föreningen på tel. 0220-174 09. Får vi ihop några stycken kan vi bestämma datum för en bakningskurs.

SVERIGES HEMBYGDSFÖRBUNDS STYRELSE, där vår verksamhetsledare Christina Holsten är ledamot, förlade ett möte till Hallstahammar i mitten av september. Deltagarna fick en inblick i verksamheten vid både Skantzen och Trångfors. De bjöds – givetvis – på både tunnbröd och korngrynskaka.

* * *

LÖRDAG 26 JANUARI ANORDNAS EN FÖRENINGSDAG i Hallstahammars Folkets Hus kl. 10-16. Kom in och titta, lyssna och lär vilket rikt föreningsliv som orten har att erbjuda. Hembygdsföreningen är på plats. Ni som är medlemmar i andra föreningar –se till att de också tar chansen att medverka!

* * *

KOLBÄCKS HEMBYGDSFÖRENING har börjat digitalisera sin fotosamling för att lägga ut den på hemsidan. En del är redan klart –titta på www.kolbacksbygden.se

* * *

ÅR 2007 HAR VARIT ETT LYCKAT HEMBYGDSÅR för Svedvi Berg Hembygdsförening. Massor av besökare har besökt Skantzen och upplevt naturen, blivit guidade i muséerna och vandrat längs kanalen. Grunden för verksamheten är alla vi som är medlemmar i hembygdsföreningen och därför vädjar vi till Er alla 610 medlemmar att hjälpa till med minst en ny medlem per person!

Ge gärna ett medlemskap i julklapp till en släkting eller vän. Postgironumret är 820768-0 och årsavgiften för 2008 är 100 kronor per person.

Styrelsen vill rikta ett stort TACK till alla som skänkt gåvor under året.

VI ÖNSKAR ALLA EN GOD JUL OCH ETT GOTT NYTT ÅR!

Avs:
Svedvi Berg Hembygdsförening
Kanalmuseet Skantzen
734 40 HALLSTAHAMMAR

Söndag 9 december kl 12 - 16

Gammaldags Jul på Skantzen

13.00 och 13.30 Adventssånger i kapellet
14.30 Utdelning av Hallstahammars kommuns kultur- och idrottsstipendier
15.00 Kröning av Lindboskolans Lucia

Kaffeservering – Glögg – Korv – Hantverk – Tunnbröd – Smedja – Lotteri

Utställning: ”Så reste vi förr” –modelljärnväg och reseffekter

Välkommen !